

Viðmerking:

Nationala frælsi kemur at kosta í tí persónliga frælsinum

– Vilja tit fullveldi, so takið tað sum menn. Alt annað fer at líkjast einum biddaraveldi, segði Jóannis Eidesgaard m.a., tá ið aðalorðaskifti var um Hvítubók

Upprunaliga kemur fyrirbrigðið hvítubók úr Onglandi, har tað verður kallað White Paper. Hetta er ein djúptekin og objektiv frágreiðing um eina politiska ætlan, sum stjórnin ætlar at seta í verk. Henda hvítubók, sum er til viðgerðar í dag hefur nakrar ítökiligar trupulleikar fyrir at liva upp til fálgu krøvini, sum eru til eina hvítubók. So vit loyva okkum at seta spurnarkekin við, um Hvítubók veruliga er ein hvítubók?

Fyri tað fyrsta, tí at hon ikki er nóg djúptekin og heldur ikki nóg objektiv til at lýsa ætlanina hjá samgonguni fyrir einum føroyskum fullveldi. Her verður í rættliga nógvum fómum farið lætt yvir nógvur víðurskifti, sum eisini eftirfylgjandi kjakið millum m.a. búskaparfrøðingar er talandi domi um. Men tað, sum verri er, er, at onnur víðurskifti als ikki verða tikin upp á tungu, sum veruliga hava áhuga fyrir tað fólk, sum seinni skal taka eina stóðu. Einku verður gjørt burtur úr, hvønn týðning eitt fullveldi og ein minkandi ríkisstuðul fær fyrir vanligu føroyska húski ella fyrir føroysku vinnuna. Arbeidsbolkurin sigur, at teir hava avmarkað setningin til ikki at fæva um hetta - mest sannlíkt tí, at teir ikki hava havt neyðugu tíðina at ráða yvir.

Gaman í nógv verður gjørt burtur úr, hvussu m.a. gjaldsjavnin fær tað, tá ríkisstuðulin minnk. Sjálvsagt hefur hetta týðning, men í vanligu skjakinum millum manna, sum nú rættliga er byrjað, er ikki gjaldsjavnin tann, sum liggur fremstur. M.a. verður sagt, at í 80-unum høvdu vit ein vánaligan gjaldsjavna, men fólk flest lívdu í sús og dús. Í 90-unum høvdu vit ein góðan gjaldsjavna, men 17% av okkara fólk stákk í sekkini og fór av landinum. So gjaldsjavnin einsamallur er ikki allur sannleikin og heldur ikki tann sannleikin, sum vanligi føroyingurin leitar eftir. Og ein vánaligur gjaldsjavni eitt einstakt ár kann verða fylgja av skilgøðum búskapartiltekum.

Við vøkrum talvum og simuleringum í alskyns litum kunnu fólk velja umskilum stóðir fyrir búskaparvøkstri og skiftistíð og upp á no time, so hava tey úrslitið á talvuni í snøggari Power Point uppsætting. Í samanbering við hetta sölframtak fyrir føroyskum fullveldi hevði sjálvt faldarin hjá

Javnaðarflokkinum um Sjálvstýrislógina, og sum tjóðveldismenn skírdur farvaladufaldarin ongan møguleika. Har hava tit lært meira kommunikað enn vit.

Onnur orsök til, at Hvítubók ikki lýkur krøvini til eina hvítubók er, at landsstýrismaðurin møguleiga fyrir at tekkjast andstøðuni ella fyrir at avvápana andstøðuna hefur víðkað arbeidssetningin til eisini at taka møguleikar við, sum liggja millum fullveldi og verandi heimastýrislóg. Hetta hefur sum so einki við hvítubókararbeiðið at gera, og tí kundi verið áhugavert at fingið at vita, hví hetta skuldi takast við, serliga tá hugsað verður um, hvussu ókvalifiseraðar niðurstøðurnar eru í hesum partinum?

»Hetta krevur grundlógarbroyting, og tá tað ikki er sannlíkt, at danir vilja fremja eina slíka, verður ikki gjørt meira burtur úr hesum møguleika«. Hetta er ein so grunn niðurstøða, at ein næmningur sjálvt í 9. flokki hevði fingið eina viðmerking frá tí nærlagda læraranum.

Hvítubók ger greitt, at tað eru tær víðurskifti, sum eru orsök til fullveldisligongdina: Løgtingið er hægsti myndigleiki í føroyskum víðurskiftum, og henda heimild kann ikki takast aftur. Løgtingslógir skulu ikki víkja fyrir fólkalingslógum. Føroyskir myndugleikar fáa greiða heimildir til víðkaðar møguleikar til at gera avtalur við onnur lond.

Stendur ikki mót

Javnaðarflokkurin hefur sett sær júst somu mál í okkara uppskoti til eina Sjálvstýrislóg. Og vit halda okkum vera komnar á mál uttan at fara yvir um ánnu eftir vatni.

Javnaðarflokkurin hefur gjørt sínar egnu løgfrøðsligu kanningar av, hvat krevst fyrir, at Sjálvstýrislógin kann setast í verk. Hesar peika á, at um politiskur vilji er til staðar, so ber væl til - enn tá eisini uttan eina grundlógarbroyting.

Ein sáttmáli, gjørdur av landsstýrinum og donsku stjórnini, samtyktur í Løgtinginum og í Fólkatungum og lýstur í alþjóðasamfelagnum, so er ikki neyðugt við einari grundlógarbroyting. Men tað er greitt, at treytin fyrir hesum er, at talan verður um ein pragmatiskan og smidigan politiska vilja, har allar funda-

mentalistiskar vanahugsanir eru jarðaðar.

So her er okkara stutta niðurstøða, at Hvítubók snøgt sagt ikki stendur distansina, tá tað snýr seg um skipanir millum fullveldi og heimastýrið. Tað var munandi betur fyrir hennara trúvirði, at hesi víðurskifti als ikki vórðu umrødd. Og um landsstýrismaðurin heldur, at hann við hesum vinstrahonds niðurstøðum hefur avvápanað okkum, so fer hann rættliga skeivur.

Í hesum sambandi fari eg at spyrja landsstýrsmannin, hvussu nógv ella hvørjar partar av hesum tilfari allir hvítubókarithøvundarnir hava skrivað. Eru tey øll samd í hesum niðurstøðum, ella eru tað nógv teirra, hvørs leiklutur bert er at finna í fylgiskjølunum, sum eru lögð við?

Harnæst fari eg somuleiðis at spyrja landsstýrsmannin, hvussu nógvar pengar fullveldisætlanin hefur kostað til dags dato?

»Hetta er ein amboðskassi, sum eisini andstøðan kann brúka« nokulunda soleiðis hefur landsstýrismaðurin ferð eftir ferð sagt. Myndin er góð, men hyggja vit niður í henda góða amboðskassa, so finna vit ikki nógv amboð, sum vit kunnu brúka. Gaman í, har er ein bittong at bita okkurt av við, ein sag at kapp okkurt við, eitt kúbein at bróta okkurt við, ein vinkulslipari um tað er okkurt, sum er serliga torført at kapp sundur og niðast ein sleggja til at knúsa tað seinasta við. Men har eru eingi amboð, sum tú byggir nakað upp við - og heldur einki waterpass ella vinkul sum sigur, um tað er beint ella skeivt. Jú, forrestin har liggur ein forleingjari, so tað sær út til, at orkan framhaldandi eisini skal koma uttanfrá.

Annars eru nógvar áhuga-verdir partar í Hvítubók, sum uttan iva framhaldsdeildirnar og miðnámni kunnu fáa gleði av. Her hugsi eg um partarnar um Føroya søgu, um smátjóðir, um alþjóðarætt og um gloyma Búskaparpartin og Fyrstingarpartin, sum týðiliga vísir, hvussu ótrúliga stór kontaktflatan er millum Føroyar og Danmark, og sum vit ikki vanligu hugsa um.

Orsøkin til aðalorðaskifti

Neyvan nakað orðaskifti hefur fingið so nógva umrøðu frammanundan, sum hetta vit hava í dag. Fyrst

um nær tað skuldi verða, og síðan nær tað ikki skuldi verða, og síðan um tað, sum væntast skuldi, at hetta orðaskiftið skuldi føra til. Ikki er tað heldur smávegis vónir, nógv fólk og eisini fjølmiðlar hava til hetta orðaskiftið Onkur vælmeind hefur hildið, at hetta orðaskiftið skuldi leiða til ta stóru semjuna um framtíðar ríkisrættarligu stóðu okkara.

Og tað er kanska rimiligt at halda, at nógv víðurskifti verða meira klárlegd í einum slíkum orðaskifti, og at vøllurin verður týðilgari kritaður upp. Her og har standa partarnir við sínum ymisku sjónarmiðum. Og kanska verður tað meira sjónligt at siggja, hvat tað fer at krevja av pørtunum, um ein semja skal gerast, ella um ein hvitur píkur skal skjótast eftir henni.

Men hvat er eitt aðalorðaskifti? Vit hava havt nógv, síðan vit fingið nýggju stýrisskipanina, m.a. um samferðsluútbýggingar, uttanríkisráð, almanna-víðurskifti og eisini onnur, og hava hesi orðaskifti verið ein røð av meira og minni áhugaverðum røðum. Fram hava verið sett sjónarmið, víðmerkingar og spurningar, sum fyrir ein part hava fingið víðmerkingar og svar afturimóti. Men aloftast hefur tosið verið fram við hvørjum øðrum, og ymisku sjónarmiðini hava hingið í luftini. Og stóri spurningurin er, um nógv víðurskifti verða meira avkláraði? Eingin niðurstøða verður gjørd eftir slíkt orðaskifti og eingin atkvøðugreiðsla og einki víðkomandi uppskoti til samtyktar.

Men skrúða vit tíðina eitt gott ár aftur, so finna vit orðskina til, at vit hava hetta orðaskiftið. Tá setti Miðflokkurin, sum treyt fyrir at taka undir við at geva landsstýrinum sitt vælsignisli til at fara undir samráðingar-nar fyrir at skipa Føroyar sum eitt fullveldi, at eitt aðalorðaskifti skuldu verða um Hvítubók. Og tað er júst treytin fyrir at fáa Miðflokk-in við upp í loysingarkórið, sum í dag og í morgin verður gingin á móti.

Fingurin í jørðina

Í einari sending fyrir eina tíð síðani í útvarpinum, har ein kundi spyrja nógv skilafólk um alt millum himmal og jørð, segði ein av víðmunnunum okkurt líkandi sum, at politiska ætlanin um føroyskt fullveldi appelleraði til tær positivu kenslurnar,

Jóannis Eidesgaard, formaður Javnaðarflokksins

meðan ætlanirnar, sum ginga annan veg, sjálvsagt gjørdur tað mótsatta, t.v.s. negativt. Eg ivist ikki í, at svararin í úrvarpsstovuini hevði rætt í hesum. Fullveldi, sjálvstøðug, nationalur stoltleiki, flaggstong í New York, ambassadur, eru positiv lagad hugtøk, meðan varsemi, tryggleiki og umhugsni eru í hesum samanhangi negativ lagaði orð. Utan iva er tað so, men tess stóri ómak og tess betur argumentir skulu kritikk-ararnir tí hava. Og kritikk-ararnir eru í hesum firi andstøðan. Og tað er nú einaferð soleiðis, at tað er trupult og lítið spennandi, um ikki at broyta positivu kenslur, so at fáa hesi somu fólk at siggja veruleikan við øllum sínum gráu og keðiliga eyðkennum. Tað er altíð trupult at fáa fólk í einum fullveldisrúsi at stinga fingurin í jørðina.

Men leikluturin hjá andstøðuni er at vera kritikkarar, og tað er tryggin fyrir, at talan ikki verður um heilavasking, men at øll víðurskifti so vilt gjørligt koma við, áðrenn endaligu stóðutakanina. Og hesa uppgávu má andstøðan átaka sær, hóast hon als ikki hevur umsitingarligu ella fíggarligu møguleikarnir, sum samgongan hevur. So í útgangsstøði er javnvágin sera skeiv, men vit mugu tó royna sum frægest.

Og eingin átti at verið glaðari fyrir andstøðuna enn júst samgongan, sum á

henda hátt eigur at fáa eitt kvalifiserað mótsæl. Tað er á henda hátt, at vit tryggja eina nokunlunda demokratiska tilgongd. Tí hevur tað verið lítið skjiljandi, at andstøðan og serliga Føroya Javnaðarflokkur hevur mott slíkari víðferð í hesum skjakinum.

Landasvíkjarar

»Landasvíkjarar« og »quislingar« eru nógvar av spjóðrun-um, sum hava verið hongd um okkara háls. Er hetta tekin um eina samgongu, sum ikki tolvir ov nógvar atfinningar, tí grundarlagið er so skinklandi, ella er hetta ein ábending um tað, sum koma skal? Og hvussu ber tað til, at framsøgufókin fyrir tær positivu kenslurnar, sum útvarpsendingin umrøddi, samstundis fara til tað lægsta, sum kann dragast fram í einum orðaskifti? Hvussu kunnu somu fólk samstundis standa fyrir hægsta og lægsta felagsnevna-ara? Ált meðan nakrir oysa gall og gor yvir okkum, so verður av somu fólkum appellerað til semjur? Vánaligt útgangsstøði fyrir semjuskjandi politikiti, tað má sigast.

Apöpos »blóðpengar«, sum eisini er vanligt orðavál hjá tjóðveldismonnum, tá teir umrøða farnar javnað-armenn, so man tað verða fyrstu ferð, at ein samgonga

framhald á síðu 24